

RECENZIE – BOOK REVIEW

Daniel Corneliu Țuplea, *Gianni Vattimo – Kritiker der Moderne und Philosoph der Emanzipation. Hermeneutik und Nihilismus* (Gianni Vattimo – Critic al modernismului și filosof al emancipării. Hermeneutică și nihilism), Südwestdeutscher Verlag für Hochschulschriften, Saarbrücken 2015, 223 p.

Gianni Vattimo (n. 1936 în Torino, Italia), filosof și politician italian, este unul dintre cei mai importanți exponenți ai postmodernismului. Prin lucrarea de față autorul, Daniel Corneliu Țuplea, ne propune o incursiune în gândirea lui Vattimo printr-o originală analiză care urmărește două axe principale: perspectiva tematică și perspectiva monografică. După cuvântul înainte prin care suntem inițiați în problematicile și reperele metodologice asumate de autor, lucrarea este articulată în zece capitole, urmate de o concluzie finală și aparatul critic specific unei lucrări științifice.

Fiecare capitol al prezentului studiu reprezintă o direcție analitică care poate fi dezvoltată în mod autonom (cazul cap. 1, 2, 3, 6), situație în care ne sunt propuse la început un preambul, premise, o introducere sau o vizualizare sintetică a problematicii respective, sau sunt etape în aprofundarea cercetării care se înlănțuie într-o ordine logică și metodologic structurată. Articularea conținutului prin subcapitolele aferente ne dezvăluie în același timp modul în care a fost efectuată cercetarea și descoperim intuițiile cercetătorului care pătrunde în nuanțările gândirii filosofului torinez, ajungând în cele din urmă la condiția creștinismului contemporan și la o interesantă critică a metafizicii, nihilismului și problematicii teodiceii contemporane.

Primul capitol, intitulat *De la raportul Heidegger-Nietzsche la „gândirea slabă”*, în preambul ne propune o critică a metafizicii prin care ne introduce în problematica „sfârșitului metafizicii”, o adevărată schiță-plan radicală care transformă filosofia îndreptând-o spre „gândirea slabă” (pp.6-7). Conceptul de metafizică în accepția lui Vattimo se situează în siajul gândirii lui Nietzsche și a lui Heidegger, cu menținea ireductibilității gândirii nietzscheniene la o dimensiune clasic metafizică (p. 16). Capitolul al doilea, *Vattimo și „renașterea nietzscheniană” în Italia*, este dedicat prezentării raportului Heidegger-Nietzsche, dar și a tendințelor „dialectice” din dezbaterile filosofice și politice de după cel de-al doilea conflict mondial prin care își caută argumentarea „stânga” și „dreapta” ideologică a timpului. Inclusiv recepția lui Nietzsche în ambientul cultural italian al timpului trece prin interpretări ale hermeneuticii heideggeriene care sunt nuanțate diferit în funcție de clivajul „stânga-dreapta” mai sus amintit (pp. 25-35). Capitolul al treilea, intitulat *Versiunea lui Vattimo a unui „Nietzsche italian”*, face referire la eseul *Il Nietzsche italiano* în care filosoful torinez abordează tema recepției în spațiul cultural italian a „Renașterii nietzscheniene” din prisma criticii de specialitate (p. 36). Țuplea ne oferă două

exemple punând față în față pozițiile critice ale lui Gianni Vattimo și ale lui Massimo Cacciari (pp. 42-51) ajungând la tensiunile dintre interpretările politice și estetice ale filosofiei nietzscheniene, autorul făcând referire la originalitatea viziunii revoluționare a lui Vattimo din lucrarea *Il soggetto e la maschera* (p.51) în opoziție față de „Nietzsche politic” din operele lui Deleuze, Foucault și Lyotard (p.53).

Începând cu capitolul patru și până la sfârșit, autorul atacă frontal tema propusă, începând cu hermeneutica ontologică revoluționară asupra gândirii nietzscheniene pe care ne-o oferă filosoful torinez, diagnoza lui Nietzsche asupra modernității văzută ca o „maladie istorică” fiind esențială în ontologia hermeneutică a lui Vattimo și în același timp nucleul central al gândirii sale (p.59). Să nu uităm că Heidegger are o viziune pesimistă asupra metafizicii pe care o consideră în declin, considerând necesară o „depășire” a acesteia în sensul unei *Verwindung* – „convalescențe” despre care amintește Vattimo în *Sfârșitul modernității*, care aduce o revenire a discursului despre ființă în gândirea contemporană, însă într-un alt context cultural și istorico-politic. Sfârșitul modernității sau modernitatea târzie este caracterizată prin relativizarea ideii de progres istoric, liniar, în contextul unui pluralism eclectic care slăbește ideea de valoare și reperate culturale relativ stabile care ghidează o civilizație în progresul său. O metafizică „forte” nu poate fi gândită decât într-o cultură teocentrică sau într-un sistem de gândire metafizică aflată în căutarea unui *principium* al tuturor lucrurilor, în timp ce antropocentrismul și diviziunile induse de sfârșitul modernității transformă orice discurs despre ființă într-o ontologie slabă, un discurs de ordin secund despre modul în

care subiectivitatea umană percepe realitatea obiectivă care îl învăluie ca fenomen primar, dar care este trăită numai, și numai, printr-un demers reflexiv. Și în acest „moment” apar limitele, confruntarea cotidiană cu „nimicul” induce ideea de „sfârșit” și necesitatea unei redescoperiri și reînțoarceri spre un sistem de gândire ontologic, și psihologic, funcțional. În acest context discursul nihilist despre „sfârșitul istoriei”, „sfârșitul metafizicii”, „gândirea slabă” se integrează organic în viziunea despre cultură și artă ca „loc” al prăbușirii subiectului (p.68) și a măștilor care apar în siajul anti-istorismului nietzschenian.

În capitolul cinci, *Hermeneutica și sfârșitul modernității*, Țuplea trece în revistă structura fundamentală a „ontologiei decadenței” (p.77), relectura propusă de Vattimo asupra problematicii „veșnicei întoarceri” la Nietzsche, dar și a supra-omului în perspectiva unei hermeneutici ontologice, pentru a se aborda în capitolul următor la *considerații asupra sensului nihilismului ca șansă*, pentru a căuta ulterior surprinderea motivelor care l-au condus pe Gianni Vattimo spre o radicalizare a ontologiei hermeneutice (p.149).

Capitolul opt, *problema depășirii biruinței metafizicii*, ne introduce în receptarea nihilismului și a postmodernismului în filosofia contemporană, de la problematica Ființei (p.150), a conceptului nietzschenian de „recuperare” (p.153), a influenței colosale pe care o are Heidegger asupra gândirii postmoderne (p.157), pentru a ni se prezenta în cele din urmă reproșurile lui Vattimo aduse filosofiei postmoderne (pp.159-160).

În capitolul al nouălea, *ontologia hermeneutică ca teorie a modernității creștine*, ne conduce spre interpretarea

BOOK REVIEW

metafizică a violonței (p.161), experiența secularizării (p.168), pentru a se aborda în ultimul capitol o problemă din teologia catolică clasică sub aspectul deschiderii față de gândirea postmodernismului: *metafizică, nihilism și problematica lui Dumnezeu*. După expunerea fundamentărilor metafizice ale timpului și a deschiderii limbajului heideggerian spre problematicile teologice, autorul abordează temele „divinizării” și posibilității unui discurs despre religie ajungând ulterior la prezentarea critică a raportului dintre metafizică și nihilism, sfârșitul metafizicii și religia sau a dezintegrării metafizicii și nihilismului, deoarece „moartea lui Dumnezeu” din gândirea occidentală înseamnă, de fapt, în hermeneutica lui Vattimo, a lua în serios dezintegrarea fundamentelor dubiului asupra structurilor obiective veșnice și a regândi problematica lui Dumnezeu într-un context nou (p.189).

Concluziile cercetării temeinice întreprinse de Daniel Corneliu Țuplea ne

conduc spre ideea că Gianni Vattimo evidențiază importanța sistemelor de gândire ale lui Nietzsche și Heidegger pentru filosofia postmodernă și subliniază legătura dintre „filosofia morții lui Dumnezeu” și negarea Dumnezeului valorilor ca sintagmă a „morții metafizicii” pentru o lume și șansa redescoperirii discursului pentru viitor, deoarece, după cum scrie autorul, „*chiar dacă aventura metafizicii într-o lume post-industrială s-a terminat (...) și chiar dacă gândirea slabă nu mai satisface (toate) așteptările și promisiunile, cel puțin în această cercetare (acestea) par a fi un mod de abordare demn de actul credinței*” (p.208).

Lucrarea lui Daniel Corneliu Țuplea se impune de la sine filosofilor și teologilor germanofoni ca un real sprijin în aprofundarea cunoștințelor asupra gândirii lui Vattimo, Nietzsche, Heidegger și a discursului metafizic în contextul postmodernismului și eclecticismului contemporan.

ALEXANDRU BUZALIC